ЛІТЕРАТУРА:

1. Dialog der Sprachen – Dialog der Kulturen. Die Ukraine aus globaler Sicht. Podiumsdiskussion zur II. Internationalen Internetkonferenz. – Ел. ресурс. – Режим доступу: http://www.uni-muenchen.de/aktuelles/veranstaltungen/index.html?id=10707; **2.** *Göbner R., Mokienko V.* Ukrainistik in Greifswald. – Bulletin der deutschen Slavistik. – № 8. – 2002. – S. 50-53; **3.** Greifswalder Ukraincium. – Ел. ресурс. – Режим доступу: http://www.phil.uni-greifswald.de/philologien/ifp/slawistik/studium/angebot/ukrainicum-krupp/ukrainicum-2012stipendien.html; **4.** Institut für Slavistik. – Ел. ресурс. – Режим доступу: www.slavistik.uni-oldenburg.de; **5.** Kleine Fächer. – Ел. ресурс. – Режим доступу: www.kleinefaecher.de/kartierung/?sprache=85#otop; **6.** Ukrainische Freie Universität. – Ел. ресурс. – Режим доступу: http://www.ufu-muenchen.de/ukrainisch/ueber%20ufu_ua/ueber_ufu_ua.html.

Гасіл Ї. (Прага, Чеська Республіка),
Лобур Н. (Львів, Україна),
Паламарчук О. (Київ, Україна)

Навчально-методичні засади підручника «Чеська мова для українців» (Львів, 2011)

У статті йдеться про науково-методичні засади створення підручника з чеської мови для українців, який відповідав би сучасним вимогам навчання іноземної слов'янської мови, враховуючи новітні напрацювання у цій галузі.
Ключові слова: *іноземна слов'янська мова, навчально-методичні засади створення підручника.*

В статье речь идет о научно-методических принципах создания учебника чешского языка для украинцев, который отвечал бы современным требованиям к обучению иностранному славянскому языку, учитывая новейшие разработки в этой области.
Ключевые слова: *иностранный славянский язык, научно-методические принципы создания учебника*

The article focuses on the scientific and methodological principles of the development of the Czech language textbook/schoolbook for the Ukrainians. This textbook will meet modern requirements for teaching foreign Slavic language, taking into account the latest developments in this field.
Key words: *foreign Slavic language, scientific and methodological principles of textbook/schoolbook*

Протягом останніх років навчально-інформативний простір вивчення іноземних мов заполонили найрізноманітніші методики викладання.

Різноманіття методик спостерігаємо не лише у вивченні західних мов, а й близькоспоріднених слов'янських. Пропоновані методики зумовлені метою вивчення тієї чи іншої мови та специфікою аудиторії. Зосередимо свою увагу на підручниках із сучасних слов'янських мов, зокрема чеської, для іноземців. Варто відзначити, що протягом останніх років у навчально-освітньому просторі з'явилося чимало підручників із сучасної чеської мови, адресованих іншомовній аудиторії: Чешский язык (Широкова А.Г., Адамец П., Влчек Й., Москва, 1988 рік), Чешский язык для русских (за ред. Гелени Конфортіової, Павла Тучнего, Прага, 1976 рік), зорієнтованих на російськомовного слухача. Аналізуючи методику пропонованих підручників, можемо констатувати, що підручники радянської школи, в основному, були зорієнтовані на систематичне вивчення граматики (інколи механічне) на фоні тексту, засвоєння необхідної лексики. Мета такої методики – навчити читати та перекладати прості, адаптовані тексти та розвинути комунікативні компетенції спілкування в рамках побутової ситуації. Спектр граматичних вправ був доволі консервативним: переклад тексту з чеської (у даному випадку) російською і, навпаки, написання речень з правильним визначенням граматичної форми відповідної частини мови. Зрозуміло, що такі підручники були адресовані російськомовній аудиторії. Для кого ж російська мова не була рідною, змушений був вивчати чеську за посередництва визначеної східнослов'янської мови, через призму її фонетичної та граматичної системи. Значні проблеми виникали при формуванні артикуляційної бази – опис творення чеських звуків проводився за аналогією до артикуляційної традиції носія російської мови. Слід віддати належне російським мовознавцям, їхнім значним напрацюванням у методиці викладання іноземної мови для росіян, що в свою чергу, згодом стала науково обґрунтованою, методично апробованою базою для написання підручників з російської мови для іноземців. Така ситуація була характерна і в методиці інших слов'янських мов. Зіставний аспект частково був присутнім у теоретичній частині викладу. У згаданих виданнях чітко простежується класичний підхід до вивчення слов'янської мови: слухач згруповував лексичний та граматичний матеріал навколо визначених розмовних тем. Таким чином, форма передувала змісту: слухач моделював свої думки за стандартними моделями. Граматичний блок закріплював комунікативні конструкції, подані в тексті. Навчання за такими підручниками було доволі результативним особливо серед гуманітаріїв, адже поданий матеріал вже передбачав певні мовознавчі знання.

Не можна оминути значний доробок чеських авторів у цій сфері. Варто назвати такі популярні вже сьогодні підручники, авторами яких є вчені чеської школи: Karla Hronová, Milada Turzíková «Čeština pro cizince» (Plzeň, 1998), Helena Confortiová, Jitka Cvejnová, Milada Čadská «Učebnice češtiny pro výuku v zahraničí» (Praha, 2004), Jiří Hasil, Eva Hájková, Helena Hasilová, Monika Zielinski «Brána jazyka českého otevřená» (Učebnice I - IV, Praha, 2007), Helena Confortiová, Milada Turzíková «Čeština pro pokročilé» (Praha 2008), Ana Adamovičová «Nebojte se češtiny (konverzace pro středně pokročilé)», які здебільшого є результатом багаторічної практики викладання сучасної чеської мови на Літній школі слов'янських студій при Карловому університеті і рекомендовані іноземцям для вивчення чеської мови.

Помітним є той факт, що у методиці викладання слов'янських мов, чеської зокрема, відбулися радикальні зміни. Все частіше автори підручників застосовують при підготовці навчального матеріалу комунікативний метод, спрямований на розвиток комунікативних компетенцій. Це сприяє реалізації набутих знань та вмінь у конкретних життєвих ситуаціях. При цьому важливим залишається інтеркультурний чи культурологічний аспект у навчанні, який, без сумніву, має широке поле для методичного втілення (тексти з підручника, навчальні відео- й аудіоматеріали) та майбутньої реалізації.

Підручник „Чеська мова для українців, який підготовлено та апробовано колективом авторів Карлового університету, Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Львівського національного університету імені Івана Франка, поєднує в собі досвід і традиції університетського викладання чеської мови з новими аспектами теорії та практики вивчення іноземних мов. Мета, яку ставлять перед собою автори підручника, полягає в розвитку комунікативних здібностей студентів у процесі засвоєння сучасної чеської мови.

Структурно підручник складається зі вступного фонетико-орфографічного курсу та основного лексико-граматичного курсу.

Який навчально-методичний принцип ми б не використовували, є наріжні засади, котрих потрібно дотримуватися при засвоєнні вимови, законів орфоепії чеської мови. У запропонованому підручнику основні правила вимови подано у зіставленні з фонетичною системою української мови. У цьому розділі подано вправи, велику кількість скоромовок, метою яких є вироблення навичок правильної вимови.

У 15 розділах книги представлені основні теми з граматики чеської мови та базові лексичні теми. Вибір лексичних тем зумовлений навчальною програмою та їхньою актуальністю для підготовки фахівців із сучасної

чеської мови у вищих навчальних закладах. Тексти і лексичні теми містять багатий країнознавчий матеріал. Вони вирізняються актуальністю, якнайповніше відображають картину світу чеського суспільства на сучасному етапі. Під час роботи з підручником студенти отримують багатопланове уявлення про різноманітні аспекти життя в Чеській Республіці, такі як освіта, державний устрій, культура, традиції, релігійні свята, охорона здоров'я, спорт, національна кухня та інші. На перший погляд, ніби класичний набір розмовних тем. Однак, автори модернізували, оновили тематичний блок. Додано нові теми: *Засоби масової інформації. Свята. Державні свята у Чеській Республіці. Різдво. Великдень. Чеська культура. Кіно. Театр*. Новий тематичний блок містить багато країнознавчої інформації. Окрім того, такі теми дають широке поле для реалізації творчих можливостей викладача та студентів. Адже у рамках цієї теми вдало поєднується і повторення матеріалу з історії Чехії, народознавства, фольклору, чеської літератури, чеського театру та кіно, чесько-українських наукових, культурних взаємин. Підібрані тематичні блоки дозволяють сформувати у студентів потрібний рівень мовної компетенції, яка є необхідною у повсякденному та професійному спілкуванні. Розширення словникового запасу студентів забезпечується засвоєнням не лише тематичної лексики, але й ситуативних та прагматичних кліше, прислів'їв, елементів розмовної мови.

Спрямовані на розвиток комунікативних навичок і вправи, які є після поданого тексту. Такі вправи (як, наприклад, до тексту *Významné a sváteční dny v České republice): Co to jsou vánoční koledy? Jaká tradiční jídla se připravují v Česku a na Ukrajině? Na jaký svátek ze svého dětství nejraději vzpomínáte? Jak si představujete svou svatbu?* – без сумніву, спонукають студентів до самостійної, творчої роботи з перекладними, тлумачними словниками та фразеологічними джерелами. При виконанні таких вправ рекомендовано працювати в парах, ситуативно трансформуючи свої знання та обмінюючись ними. Культурологічний аспект цих текстів варто сприймати не як додаток до вивчення основної теми, а як складовий сегмент основної розмовної теми.

У всіх розділах підручника представлені основні форми навчальної діяльності: читання, переклад, мовлення і письмо. Домінантним методом автори акцентують комунікативний аспект навчання, суттю якого є розуміння мови як системи комунікації.

Відмінність комунікативного методу вивчення іноземної мови від традиційного полягає в тому, що цей метод переносить увагу з правил граматики на комунікативну функцію мови і спрямований на оволодіння

навичками живого мовлення. Саме з такою метою в практичних завданнях підручника створюються моделі різноманітних комунікативних ситуацій, які мотивують студентів до активної поведінки в ролі учасників процесу спілкування. Без сумніву, домінування комунікативного методу *apriori* передбачає граматичні помилки в мовленні студентів, особливо на початкових етапах вивчення мови. Та це не мало би бути «стресом» у процесі комунікації.

Варто зауважити, що в текстах пропонованого підручника автори часто використовують форми розмовно-побутової мови, що значно наближує слухачів до сучасної комунікативної ситуації в Чехії. При відповідному поясненні цих лексико-граматичних особливостей студенти зможуть чітко розрізняти такі характерні риси в практичному «живому» спілкуванні з носіями чеської мови. Практичні завдання розвивають комунікативні вміння та навички студентів, сприяють узагальненню вже набутих знань та отриманню нових. Письмові вправи не лише закріплюють набуті знання з граматики чеської мови, але й прив'язуються до конкретних ситуацій, з якими людина стикається у своєму повсякденному житті. Це підтверджують завдання, що пропонують студентам написати автобіографію, вітальну листівку або діловий лист. Комунікативному принципу підпорядковані й усні завдання – такі, як скласти діалог або розповідь на актуальну тему. Подібні завдання сприяють активному засвоєнню лексичного матеріалу.

Значне місце у підручнику займає граматичний виклад, який дає базові та системні знання з морфології чеської мови. Матеріал подається компактно, але достатньо повно. Після теоретичного викладу у підручнику подані практичні завдання, що мають на меті повторити та закріпити граматичний матеріал. У кожному розділі наведено різноманітні граматичні вправи на засвоєння відповідних правил, а також вправи, які передбачають роботу зі словниками сучасної чеської мови (перекладним, тлумачним, словником неологізмів, словником синонімів, словником дієслівного керування) та сприяють розвиткові активного словника.

Суттєвою перевагою нового підручника є те, що висвітлення граматики сучасної чеської мови подано у зіставленні з українською граматикою. Саме такий контрастивний підхід до вивчення мови і знайшов своє відображення у назві підручника – «Чеська мова для українців». Зіставний аспект вивчення сучасної чеської мови з українською сприятиме формуванню навичок порівняльного аналізу у майбутніх славістів. Основні відомості з чеської граматики зведені у таблиці в кінці підручника, що дозволяє при потребі швидко знайти потрібну інформацію.

«Чеська мова для українців» – спроба заповнити прогалину в навчально-методичній літературі, рекомендованій для вивчення сучасної слов'янської мови в україномовній аудиторії.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Гондол В.П.* Методика викладання у вищій школі. Електронний підручник / В.П.Гондол. – К.: ІМВ, 2006. – режим доступу: www.iir.kiev.ua; **2.** Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. – К.: Ленвіт, 2003; **3.** *Зайченко Н.Ф., Паламарчук О.Л.* Информационно-коммуникационные технологии (ИКТ) в обучении иностранным (славянским) языкам / Н.Ф.Зайченко, О.Л.Паламарчук. – Функциональная лингвистика. – № 3. – Т.1. – Симферополь, 2012. – С. 211-213; **4.** Освітні технології / За ред. О.М.Пєхоти. – К.: "А.С.К.", 2001; **5.** *Hádková M.* Evropské modely ve výuce cizích jazyků / Marie Hádková // Bohemistyka. – 3/2006. – S.161-168; **6.** *Hasil J.* Sociokulturní kompetence jako součást popisů úrovní českého jazyka / Jiří Hasil // Bohemistyka. – 3/2006. – S. 183-192.

Георгієва С.І. (Одеса, Україна)

Континуум метрополії як база формування болгарських переселенських говірок

У статті зроблено типологічний аналіз болгарського діалектного континууму метрополії та його проекція на болгарські переселенські говірки діаспори. Наведено перелік важливіших диференційних ознак діалектних типів, що може служити матрицею під час аналізу бессарабських болгарських говірок.
***Ключові слова**: діалект, говірка, болгарський діалектний континуум, болгарські переселенські говірки, діагностуючи діалектні маркери.*

В статье сделан типологический анализ болгарского диалектного континуума метрополии и его проекция на болгарские переселенческие говоры диаспоры. Приведен перечень важных дифференциальных признаков диалектных типов, что может служить матрицей при анализе бессарабских болгарских говоров.
***Ключевые слова**: диалект, говор, болгарский диалектный континуум, болгарские переселенческие говоры, диагностирующие диалектные маркеры.*

The article typological analysis of the Bulgarian dialect continuum of the metropolis and its projection on the Bulgarian dialects resettlement diaspora. The list of important differential features of dialect types that can serve as a matrix in the analysis Bessarabian Bulgarian dialects.
***Key words**: dialect, Bulgarian dialect continuum, resettlement Bulgarian dialects, diagnosing dialect markers.*